

Anna Lewandowska

Wieczerza Pańska jako ustanowienie Eucharystii.

Przedmiot: Teologia Nowego Testamentu

Wykładowca: dr Leszek Jańczuk

Warszawskie Seminarium Teologiczne

Warszawa 2009

Spis Treści

1.	Nawiązania do tradycji żydowskiej.....	3
2.	Tło historyczne ustanowienia wieczerzy Pańskiej w kontekście dzisiejszego Kościoła Jezusa Chrystusa.....	3
3.	Wieczerza Pańska i jej należna wykładnia.....	5
4.	Teologia Eucharystii w Ewangeliach Synoptycznych oraz 1 Liście Apostoła Pawła do Koryntian.....	7
5.	Spełnienie prorocत्व.....	9
6.	Uwagi końcowe.....	9
7.	Bibliografia.....	10

Nawiązania do tradycji żydowskiej

Termin „Eucharystia” jest obecny w każdym z głównych nurtów chrześcijańskich: Ewangelicznym, Rzymsko-katolickim i Prawosławnym. W Kościołach tych jest używany na przemian z terminem „Wieczerza Pańska”.

Badając Ewangelie Synoptyczne bibliści zgodnie wykazali, że wydarzenie to miało miejsce w wieczór Paschy żydowskiej, natomiast ustanowienie wieczerzy eucharystycznej nastąpiło tuż przed śmiercią Jezusa Chrystusa. Zatem wieczerza miała charakter uczy pascchalnej. Odbywała się w Świątym Mieście podczas pory wieczorowej, co miało ogromne, jak na tamte czasy znaczenie.

Ciekawostką jest to, iż podczas wieczerzy Pańskiej zgromadzonym towarzyszyła tradycyjna pozycja leżąca, w której zebrani mogli spożywać posiłek. Łamanie chleba przez apostołów odbywało się po pierwszym daniu (Mt 26, 21-25; Mk 14, 18-21). Na zakończenie wieczerzy odśpiewywano hymn „Hallel” (Mt 26,30; Mk14,26).

Tło historyczne ustanowienia Wieczerzy Pańskiej w kontekście dzisiejszego Kościoła Jezusa Chrystusa

Aby zrozumieć sens oraz znaczenie ustanowienia wieczerzy eucharystycznej przez Jezusa Chrystusa warto jest zwrócić uwagę na tło historyczne towarzyszące temu wydarzeniu w kontekście tradycji Izraela. Zaakcentowany na kartach Nowego Testamentu wieczór, w którym spożywany był posiłek przypominać miał zebranych „Paschę Izraela” (Mt 26,17; Mk 14,12; Łk 22,1; 1 Kor 5,7). Pascha miała za zadanie przypominać narodowi Izraelskiemu o dobrym Bogu, który wyprowadził ich z niewoli egipskiej dając obiecaną ziemię obfitującą w mleko i miód. Podczas paschy wspomina się czterdziestoletnią wędrówkę Ludu Bożego przez pustynię do Ziemi Obiecanej. W nocy przed wyruszeniem miał być zabity baranek bez skazy, a jego krwią należało pokropić odrzwia oraz progi domu, w którym miano go spożywać. Upieczone mięso miało być zjedzone z niekwaszonym chlebem i gorzkimi ziołami. Bóg przechodząc w nocy przez Egipt zabijał wszystko co pierworodne w całym kraju omijając domy pokropione krwią baranka. Starotestamentalna pascha żydowska ma więc być pretekstem do tego, aby Izrael cyklicznie wspominał wielkie dzieła Boże w całej historii Narodu Wybranego.

W Nowotestamentowej wizji Wieczery Pańskiej w wypowiedziach apostoła Pawła znajdujemy opis mówiący o Chrystusie złożonym w ofierze jako nasza Pascha (1 Kor 5,7). Tak jak w Starym Testamencie symbolika krwi baranka oznaczała ocalenie dla Izraela, tak Nowo Testamentowa zbawcza krew Jezusa Chrystusa jest ocaleniem i wybawieniem od śmierci duchowej dla wszystkich ludzi na ziemi. Poprzez krwawą ofiarę Jezusa Chrystusa, wierzący chrześcijanie uzyskują przebaczenie grzechów, a wraz z tym ponownie bezpośredni dostęp do Miejsca Świętego, tzn. do samego Boga (Hbr 10,19).

Podobnie jak starotestamentowy lud Boży miał stale upamiętniać przez „Paschę” wyjście z Egiptu (Wj 12,24n.42), tak i dzisiejszy Kościół Jezusa Chrystusa sukcesywnie wspominać ma śmierć swojego Pana. Biblia Nowego Testamentu obrazuje Jezusa, który polecił, aby Kościół ustawicznie powtarzał ucztę Wieczery Pańskiej (Łk 22,19; 1 Kor 11,24 n) mówiąc:

„ ... *czyńcie na pamiątkę moją ...*”.

Tradycja Paschy żydowskiej tłumaczy również dlaczego Jezus łamał i błogosławił chleb. Otóż podczas wieczerzy paschalnej gospodarz uczyty wykonywał gesty, do których należało: łamanie chleba praśnego (tzw. macy), oraz podawanie kielicha z winem. Na koniec wymawiał słowa błogosławieństwa wyjaśniając zgromadzonym oraz dzieciom sens rytów uczyty paschalnej (Wj 12, 26 n.; 13, 8).

Nawiązując do ostatniej wieczerzy Pańskiej rolę ojca rodziny pełnił Chrystus (Łk 22,15.18). Rozłamane i rozdane placki chlebowe wskazywać mają na śmierć Jezusa i na jej znaczenie w historii ludzkości, czyli na to, iż życie Mesjasza będzie rozdzielone „dla wielu”, a więc „dla wszystkich ludzi”.

Symbolika krwi w tradycji starotestamentowej oznacza „życie” (Kpł 17, 14; Pwt 12,23). Ściśle powiązana była z obowiązującym wtedy systemem ofiarniczym. Należy więc zwrócić uwagę na to, że kielich wina zaakcentowany przez Jezusa Chrystusa podczas ostatniego wieczoru spędzonego z apostołami, był symboliką przelanej krwi Mesjasza raz na zawsze dla odkupienia świata (Rz 6,10)¹.

¹ Ks. J. Kudasiewicz, *Teologia Ewangelii Synoptycznych*, wyd. Kul, Lublin 1986, s. 51.

Wieczerza Pańska i jej należna wykładnia.

Jeżeli spojrzymy na teksty ustanowienia Eucharystii w perspektywie starotestamentowej prehistorii (żydowska wieczerza paschalna, przymierze Synajskie oraz „pieśń o Słudze Jahwe”- Iz 52, 13; 53,12), wówczas w pełni odczytamy sens tekstów eucharystycznych i tego co miał na myśli sam Pan Jezus Chrystus, obierając taką, a nie inną formę celebracji Nowego Przymierza.

Aby dokładnie zinterpretować tekst biblijny, należy sięgnąć do pierwocin, czyli do języka, w którym został on napisany, a więc do języka greckiego.

Opisy pamiętki wieczerzy Pańskiej, znajdujemy w ewangeliach synoptycznych, czyli w (Mt 26, 26- 29; Mk14,22-15; Łk 22,15,20), gdzie Jezus najpierw błogosławi wino, a później dopiero chleb, oraz w znanej sentencji Pawłowej w (1 Kor 11, 23-25).

Pierwotnym znaczeniem słowa (gr. *koinonia*) jest „wspólnota”, „udział”. Oznacza to, że podczas spożywania posiłku, wspólnota przeżywa zarówno udział w Boskim dziele przebaczenia, jak i wzajemną łączność – jako członki Ciała Chrystusa (1 Kor 10, 16n).

Chleb ma być znakiem tego, iż wspólnota Kościoła jest trwającym w jedności ciałem Chrystusa (1 Kor 12, 12). Jest to również wyraz wspólnoty z ukrzyżowanym i wywyższonym Panem. Jeden chleb eucharystyczny symbolizuje jedność Kościoła, którą tworzy celebrowanie eucharystyczne².

Apostoł Paweł w (1 Kor 11,24-26) cytując mowy Jezusa napisał:

„ ... A podziękowawszy, złamał i rzekł: Bierzcie, jedzcie, to jest ciało moje za was wydane; to czyńcie na pamiętkę moją. Podobnie i kielich po wieczerzy, mówiąc: Ten kielich to nowe przymierze we krwi mojej; to czyńcie, ilekroć pić będziecie, na pamiętkę moją. Albowiem, ilekroć ten chleb jecie, a z kielicha tego pijecie, śmierć Pańską zwiastujecie, aż przyjdzie ...”³.

Eucharystia jest zatem ogłoszeniem Nowego Przymierza, które Bóg zawarł z ludzkością na Golgocie, jak i głoszeniem Jego śmierci za grzechy ludzkości. Chrześcijanie nie mają się smuć z tego powodu, ale pełnią sił dziękować Bogu za to wydarzenie w radości serca. Mają więc cieszyć się, że Jezus Chrystus ponownie przyjdzie po swój Kościół (1 Kor 11,26). Wieczerza Pańska ma więc na celu ustawiczne wspomnienie śmierci Jezusa Chrystusa na krzyżu Golgoty (1 Kor 11,24-25). Spożywanie i picie wina jest nazwane w (1 Kor 11,26),

² J. Glinka, *Teologia Nowego Testamentu*, wyd. „M”, Kraków 2002, s.153.

³ Wszystkie cytaty skróty biblijne pochodzą z *Biblii to jest z Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu*, Towarzystwo Biblijne, Warszawa 1991.

głoszeniem śmierci Pana. Oznaczać ma to, iż zgromadzony lud Boży celebryje w radości serca zbawcze dzieło Mesjanistyczne.

Po powtórny przyjsciu Jezusa i uniesieniu Jego kościoła do nieba, nastąpi kres ziemskiej (doczesnej) wspólnoty eucharystycznej. Jej wypełnienie ziści się w Królestwie Bożym (Łk 13, 28n.; Ap19, 6nn.). Uroczystość eucharystyczna ma na celu zobrazować człowiekowi „przebaczenie” i „odkupienie” dzięki Jezusowi Chrystusowi. Za każdym razem kiedy przystępujemy do Stołu Pańskiego, sam Pan na nowo potwierdza nasze zbawienie.

Chleb i wino pełnią rolę znaków. Podczas łamania się chlebem, mamy mieć w sercu obraz śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Kiedy zaś spożywamy wino, należy wspominać przelaną za nas świętą krew Mesjasza. Zdaniem abp Stanisława Gądeckiego ustanowienie Eucharystii niesie za sobą znaczenie symboliczne.⁴

Eucharystia jest także wspólnotą Dzieci Bożych wobec świata niewidzialnego (1 Kor 11,10; Ef 2,2). Oznacza to, iż zgodnie ze świadectwem Nowego Testamentu, aniołowie Boży oraz złe duchy biorą udział we wszystkim, co czyni Bóg z gminą Chrystusową⁵.

Zbawcza śmierć Jezusa jest również wspólnoto-twórcza (Iz 53,10-12). Jest ona owocem oddania życia „za wielu”. Nowe przymierze Boga z ludźmi ściśle powiązane jest ze zbawieniem i uwolnieniem od grzechu. Dzięki śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa każdy człowiek może dostąpić zbawienia z łaski przez wiarę (Ef 2,8). Jezus Chrystus jest tym barankiem paschalnym, który wyzwala z niewoli grzechu. Ważnym jest więc aby Kościół Jezusa Chrystusa ustawicznie wspominał Boskie dzieło zbawcze.

Eucharystia nie oznacza jedynie wzajemnej wspólnoty jej uczestników, ale również wspólnotę z Chrystusem. Czytając w (1 Kor 11,29) : „... *Albowiem kto je i pije niegodnie, nie rozróżniając ciała Pańskiego, sąd własny je i pije ...*”⁶. Z tekstu tego wynika, że należy zważać tak samo na świętość tego posiłku, jak i na świętość Kościoła. Dlatego też ważnym jest, aby z czystym sercem przystąpić do pamiątki Wieczerzy Pańskiej. W (1 Kor 11,20), widzimy wyraźnie jak św. Paweł zwraca uwagę na złe rozumienie przez ludzi Eucharystii, gdzie zamiast wspominać śmierć Jezusa Chrystusa, społeczność ludzi wierzących upijała się winem nadużywając w ten sposób alkoholu, który miał być spożywany w niewielkich, symbolicznych ilościach. W wyniku tych zdarzeń zaszło pewnego rodzaju nieporozumienie,

⁴ Bp S. Gądecki, *Wstęp do Ewangelii Synoptycznych*, wyd. Gaudentinum, Gniezno 1999, s. 294-295.

⁵ G. Maier, F. Riehecker, *Leksykon biblijny*, wyd. Vocatio, Warszawa 1994, s. 215-216.

⁶ Biblia Warszawska.

które wywołane zostało przez zgromadzenie ówczesnych chrześcijan. Apostoł Paweł ukierunkowuje tamtejszy zbor na prawidłowe rozumienie Eucharystii. Z jego nauk jasno wynika, w jaki sposób Kościół w dzisiejszych czasach ma obchodzić pamiątkę Wieczery Pańskiej.

W (Dz 20, 7) przypuszcza się, iż wierni chrześcijanie spotykali się po okolicznych domach w pierwszym dniu tygodnia, aby świętować eucharystię (gr. *eucharistoun* – „dziękczynienie”). Wieczera Pańska wyglądała trochę inaczej niż w dzisiejszym kościele, ponieważ każdy przynosił swoje jedzenie, aby je razem spożywać (1 Kor 11,21).

Teologia Eucharystii w Ewangeliach Synoptycznych oraz 1 Liście Apostoła Pawła do Koryntian

Do tej pory nie wiadomo, który z ewangelistów był pierwszym w przetłumaczeniu mów eucharystycznych Jezusa Chrystusa.⁷ Na chwilę obecną istnieje wiele kwestii spornych co do tych faktów, a znane nam hipotezy są tylko i wyłącznie przypuszczeniami.

Teolodzy porównując ze sobą teksty ustanowienia Eucharystii, ujmują zasadniczo dwie tradycje. Pierwsza zachodzi między Pawłem a Łukaszem, druga zaś pomiędzy Markiem a Mateuszem. Zależności te kreują zadziwiające podobieństwa występujące pośród nich. Z współczesnych badań wynika, że obydwie formuły Pawła i Łukasza pochodzą z tej samej tradycji pierwotnej oraz, że zachowały w sobie najstarsze sformułowania eucharystyczne.

Zabarwienie semickie, które odnajdujemy u Marka i Mateusza, miało by świadczyć o tym, że korzystali oni z tradycji jerozolimskiej.

W wypowiedzi Pawłowej: „*parelabon apo tu Kyriu*” z (1 Kor 11,23), przyimek *para* wprowadza „przekaziciela tradycji”, a *apo* – „twórcę”. Wynika z tego, że przekazicielem tradycji eucharystycznej jest sam Jezus Chrystus.⁸

Zdaniem Joachima Glinki, znanego profesora egzegezy Nowego Testamentu, chrzest i Eucharystia są ze sobą ściśle powiązane. Mówi on bowiem, że teologia Pawłowa stwierdza, iż przy powstawaniu Kościoła ci którzy „uwierzyli” wstępują do niego, a przyjmując chrzest sprawują z Kościołem Eucharystię⁹.

⁷ M. Metzger, M. D. Coogn, *Słownik wiedzy biblijnej*, wyd. Vocatio, Warszawa 1996, s. 795-796.

⁸ Ks. J. Kudasiewicz, *Teologia Ewangelii Synoptycznych*, dz. cyt, s. 46-48.

⁹ J. Glinka, *Teologia Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 144.

Chrzest pełni kluczową rolę, ponieważ oczyszcza człowieka z grzechów, udziela Ducha Świętego, a wraz z tym wydarzeniem włącza go do wspólnoty Kościoła.

W teologii apostoła Pawła nie znajdujemy żadnych refleksji dotyczących relacji między Eucharystią a Chrztem. Pomimo tego należy wciąż pamiętać, że Eucharystia umacnia wspólnotę z oddającym swe życie Chrystusem oraz jednoczy ochrzczonych w Jego Ciele¹⁰.

Wieczera, *paradosis*, wymaga odróżnienia od zwyczajnego posiłku. Należy bowiem przygotować się do niej duchowo i uznać w ten sposób świętość tego nadzwyczajnie ważnego dla całej ludzkości Daru. Fundamentalna jest więc świadomość świętości daru eucharystycznego ze względu na wydane przez Jezusa Chrystusa za nas Ciało

(1 Kor 11, 24): „*moje Ciało*”. Darem jest Jego własne życie, ciało i krew wydane na śmierć. Dlatego też Nowy Testament mówi o tym, że ten kto „spożywa niegodnie” zasługuje na sąd (1 Kor 11, 27-29). Jezus, wypowiadając słowa w (Łk. 22, 20):

(...) *To nowe przymierze we krwi mojej (...)*¹¹, nawiązuje do Przymierza zawartego między Bogiem, a Mojżeszem na Synaju: (...) *Oto krew przymierza, które Pan zawarł z wami (...)*¹² (Wj 24,8).

Warto jest również zwrócić uwagę na to, jak obok ołtarza Mojżesz kazał postawić dwanaście słupów, które oznaczały dwanaście pokoleń, symbolizujące naród izraelski.

Po czym, pokropił krwią ołtarz oraz lud, aby podkreślić ich ścisłą łączność z Bogiem. Podobnie Jezus zasiadł do stołu z dwunastoma apostołami, którzy stanowią pierwociny „Nowego Narodu Wybranego”, to jest wszystkich ludzi, którzy szczerze nawrócą się do Stwórcy (J 1,13). Stają się oni Kościołem, który jest ludem świętym i kapłańskim (1 P 2,5-9; Ef 3,20; Ap 21,14). W ten sposób Nowe Przymierze łączy się ściśle ze Starym, jednocześnie przewyższając je i doskonaląc (1 Kor 5, 7).

W tłumaczeniach znaczenia słowa „Eucharystia” odnajdujemy założenia, że Wieczera Pańska wzięła swoją nazwę od św. Pawła Apostoła, który to powołał się na ustanowienie Wieczery przez Pana (1 Kor 11, 23nn). Teologia logiów ustanowienia Eucharystii wskazuje na to, iż jest ona pamiątką wydarzenia zbawczego dokonanego przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa.

¹⁰ J. Glinka, *Teologia Nowego Testamentu ...*, dz. cyt. s. 155.

¹¹ Biblia Warszawska.

¹² Tamże.

Spełnienie proroctw

Eucharystia jako uczta Paschalna nosi wymiar eschatologiczny, ponieważ obrazuje Kościołowi dzieło zbawienia, które się dokonuje w naszych czasach oraz w przyszłych-ostatecznych. Mówią o tym (Mt 26,29; Łk 22, 16), kiedy to Jezus podczas Wieczerzy w obecności apostołów zapowiadał, iż będzie spożywał chleb i wino w nowy sposób w „Królestwie Ojca”.

Przebieg Ostatniej Wieczerzy wskazuje również na to, że Jezus zapowiadając swoją śmierć krzyżową wypowiadał słowa prorocze, a więc te, które miały się wypełnić niebawem. Jan Ewangelista instruuje czytelnika, że Chrystus ma odejść z tego świata (J 13,1). Jednym z ostatnich gestów jakie Chrystus uczynił względem uczniów było obmycie ich nóg na znak służby bliźniemu (J 13, 4-7). Jezus stał się tu wzorem do naśladowania dla każdego chrześcijanina. Podczas ostatniej wieczerzy spełnienia się również proroctwo z (Ps 41,10) mówiącego o zdradzie przez Judasza Syna Człowieczego. Proroctwo to musiało się wypełnić, ponieważ bez wydania na śmierć Jezusa Chrystusa nie dokonało by się zbawienie ludzkości. Jezus przekonany, że nadeszła Jego godzina powiedział do Judasza, aby to co ma zrobić uczynił jak najszybciej (J 13,27). Bezpośrednio po odejściu Judasza, Mesjasz i Wybawiciel narodów, przystępuje do ustanowienia Eucharystii.

Uwagi końcowe

Podsumowując treść niniejszej pracy na temat ustanowienia Eucharystii, warto jest nadmienić, iż Jezusowe ustanowienie Wieczerzy Pańskiej zawarte w Nowym Testamencie jest fundamentem, od którego swe zaopatrywania teologiczne (dogmaty) biorą i brać będą różne denominacje Kościołów chrześcijańskich.

Bibliografia:

I. Źródła

1. *The Greek New Testament*, ed. K. Aland, M. Black, C. Martini, M. Metzger, A. Wikgren, Stuttgart 1983.

II. Przekłady źródeł

1. *Biblia Warszawska*, BiZTB, Warszawa 1991.

2. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Pallottinum, Poznań–Warszawa 1982.

II. Opracowania

1. Gądecki S., *Wstęp do Ewangelii Synoptycznych*, wyd. Gaudentinum, Gniezno 1999.

2. Glinka J., *Teologia Nowego Testamentu*, wyd. „M”, Kraków 2002.

3. Kudasiewicz J., *Teologia Ewangelii Synoptycznych*, wyd. Kul, Lublin 1986.

4. Maier G, Riehecker F., *Leksykon biblijny*, wyd. Vocatio, Warszawa 1994.

5. Metzger M., Coogn M. D., *Słownik wiedzy biblijnej*, wyd. Vocatio, Warszawa 1996.